

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om straffrättsligt skydd av euron och andra valutor mot penningförfalskning och om ersättning av rådets rambeslut 2000/383/RIF"

COM(2013) 42 final – 2013/0023 (COD)

(2013/C 271/07)

Huvudföredragande: **Edouard DE LAMAZE**

Den 20 februari 2013 och den 12 mars 2013 beslutade rådet respektive Europaparlamentet att i enlighet med artikel 304 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om

"Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om straffrättsligt skydd av euron och andra valutor mot penningförfalskning och om ersättning av rådets rambeslut 2000/383/RIF"

COM(2013) 42 final – 2013/0023 (COD).

Den 19 mars 2013 gav kommitténs presidium facksektionen för Ekonomiska och monetära unionen, ekonomisk och social sammanhållning i uppdrag att utarbeta ett yttrande i ärendet.

Med tanke på ärendets brådskande karaktär utnämnde kommittén vid sin 490:e plenarsession den 22–23 maj 2013 (sammanträdet den 23 maj) Edouard DE LAMAZE till huvudföredragande och antog följande yttrande med 130 röster för, 1 röst emot och 3 nedlagda röster.

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 EESK instämmer inte i kommissionens argument för detta förslag. I avsaknad av vetenskapliga belägg som stöder påståendet om att skillnaderna i påföljder för penningförfalskning leder till "forum shopping" från förfalskarnas sida anser kommittén att det inte är absolut nödvändigt att se över rambeslutet från 2000 för att införa en miniminivå på straffet inom EU vars förväntade "avskräckande effekt" är tvivelaktig.

1.2 Under sken av minimiregler införs genom förslaget till direktivet i själva verket en mycket komplett repressiv arsenal för kampen mot penningförfalskning, vilket tycks gå utöver vad som är tillåtet enligt artikel 83.1 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget), i synnerhet som det också rör behörighet och förfarande.

1.3 Samtidigt som kommittén ifrågasätter behovet av ett sådant repressivt tillvägagångssätt, som per definition kan utgöra en kränkning av de grundläggande fri- och rättigheterna, är dess effektivitet också tvivelaktig, eftersom straffet – trots fastställandet av en miniminivå – fortfarande kommer att tolkas olika i enlighet med medlemsstaternas rättsliga traditioner och med tanke på domstolarnas bedömningsutrymme.

1.4 I allmänhet beaktar man i förslaget till direktiv inte i tillräcklig utsträckning skillnaderna mellan de rättsliga traditionerna och rättssystemen – vilket emellertid föreskrivs i artikel 82.2 i EUF-fördraget –, särskilt när det gäller bestämmelsernas konsekvenser för de individuella fri- och rättigheterna.

1.5 I egenskap av den institution som företräder det europeiska civila samhället fäster EESK uppmärksamheten på att gärningsmännen kan vara medborgare som ursprungligen handlat i god tro och utan att veta om de har fått förfalskade pengar, och som måste göra sig av med dem. Med tanke på risken för oproportionerliga åtgärder mot dessa personer, som från att vara offer blir "brottslingar mot sin vilja", är det mycket viktigt att man utöver gärningen tar hänsyn till uppsåtet, vilket inte betonas tillräckligt i skälen i förslaget till direktiv.

1.6 När det gäller förfarandet är kommittén bekymrad över att det i förslaget till direktiv inte, såsom i fastställandet av påföljder, föreskrivs någon gradering av de medel som de utredande myndigheterna använder sig av i förhållande till hur allvarlig den straffbara gärningen är. Därför anser EESK att man i förslaget till direktiv måste precisera att utnyttjandet av utredningsverktyg som används vid organiserad brottlighet måste förbehållas de grövsta brotten.

2. Förslagets innehåll

2.1 Genom detta förslag till direktiv stärks den gällande ramen för straffrättslig bekämpning av penningförfalskning, oavsett om det handlar om euron eller andra valutor. Förslaget kompletterar bestämmelserna i Genèvekonventionen från 1929 – som medlemsstaterna enligt förslaget måste vara parter i – inom EU samt ersätter rådets rambeslut 2000/383/RIF, som ändrades genom ett rambeslut från 2001 (2001/888/RIF), och lägger till vissa viktiga bestämmelser i förhållande till rambeslutet.

2.2 Förslaget till direktiv syftar bl.a. till att bekämpa fenomenet med "forum shopping", som enligt konsekvensbedömningen tycks vara ett led i strategin hos de kriminella nätverken, som letar efter den minst stränga lagstiftningen. För detta ändamål fastställs i förslaget, med stöd av artikel 83.1 i EUF-fördraget, en gemensam miniminivå på straffet på minst sex månaders fängelse för framställning och spridning av falsk valuta (från och med ett belopp på 10 000 euro). Samtidigt utvidgas det gällande maximistraffet på minst åtta års fängelse för framställning till att även omfatta spridning (från och med ett belopp på 5 000 euro).

2.3 När straffbara gärningar begås för deras räkning kommer juridiska personer att kunna bli föremål för påföljder som går från fråntagande av rätt till offentliga förmåner eller stöd till upplösning.

2.4 Vad gäller processrätten innebär detta förslag också en skärpning av den gällande ramen. De utredande och lagförande myndigheterna kommer att kunna utnyttja utredningsverktyg som används i kampen mot organiserad brottslighet eller andra grova brott. Dessutom måste de rättsliga myndigheterna under förfarandets gång överlämna provexemplar av beslagtagna falsk valuta för teknisk analys i syfte att upptäcka förfalskningar i omlopp.

2.5 Slutligen föreskrivs i förslaget att varje medlemsstat som har euron som valuta ska utöva universell jurisdiktion för straffbara gärningar med anknytning till euron som begåtts utanför EU, om antingen gärningsmannen befinner sig inom dess territorium eller förfalskade euro som kan kopplas till gärningen upptäcks i den medlemsstaten.

3. Allmänna kommentarer

3.1 Samtidigt som EESK erkänner att förfalskning av euron, med medel som blir allt mer komplexa och allt bättre, är ett oroande fenomen som man måste bekämpa effektivt, hyser kommittén starka betänkligheter beträffande såväl detta initiativs innehåll som dess grund.

3.2 Med tanke på bristen på vetenskapliga belägg i konsekvensbedömningen är kommittén inte övertygad av argumentet om "forum shopping", som kommissionen bygger sitt förslag till direktiv på. EESK menar att det inte är säkert att skillnaderna i fråga om påföljd inom EU på något sätt förklarar den ökande förfalskningen eller att den nationella straffrättslagstiftningen har något avgörande inflytande på var förfalskarna väljer att begå sina straffbara gärningar. Andra faktorer, av materiell eller logistisk art, måste beaktas för att förklara lokaliseringen av tryckerier för falska pengar.

3.3 I avsaknad av en noggrann analys som stöder påståendet om att skillnaderna i fråga om påföljd inom EU hämmar det brottsbekämpande och rättsliga samarbetet samt effektiviteten i kampen mot penningförfalskning i tredjeländer, ifrågasätter EESK på samma sätt själva grunden till detta direktivförslag.

3.4 EESK vill dessutom understryka att de åtgärder som vidtas på grundval av dessa argument skapar ett synnerligen tungt repressivt system. Utöver att ange samtliga förfalskningsbrott och fastställa inte bara minimistraff utan också maximistraff för spridning av falsk valuta rör förslaget till direktiv även behörighets- och förfarandeppekter.

3.5 EESK ifrågasätter särskilt de sistnämnda bestämmelserna om behörighet och förfarande, som går utöver vad som anges i motiveringen och vad som är tillåtet enligt artikel 83.1 i EUF-fördraget, dvs. fastställande av "minimiregler om fastställande av brottsrekvisit och påföljder", i synnerhet som dessa bestämmelser, som föreskriver tillämpning av extraordinära åtgärder, har en mycket stor straffrättslig räckvidd eftersom de leder dels till ett fall av universell jurisdiktion, som per definition utgör ett undantag från generella lösningar, vid förfalskningsbrott som rör euron, dels till utnyttjande av utredningsverktyg som används vid organiserad brottslighet.

3.6 Den sistnämnda punkten är den mest problematiska i EESK:s ögon. Det görs ingen åtskillnad i enlighet med hur grova de straffbara gärningar som definieras i direktivförslaget är för att motivera utnyttjandet av utredningsverktyg som används vid organiserad brottslighet. Kommitténs uppfattning är att en sådan bestämmelse medför en risk för att proportionalitetsprincipen åsidosätts grovt och att de grundläggande rättigheterna kränks⁽¹⁾.

3.7 För att undvika vissa avvikelser vill EESK påminna EU-lagstiftaren om behovet av att beakta samtliga medlemsstater och deras mer eller mindre nya demokratiska tradition och känslighet beträffande respekten för de individuella friheterna.

3.8 På ett mer allmänt plan erinrar EESK om att skapandet av ett europeiskt straffrättsligt område förutsätter en samtidig förstärkning av rätten till försvar, särskilt inom ramen för Eurojust och Europol, för att uppfylla kravet på respekt för de grundläggande rättigheterna i enlighet med fördragen (artiklarna 67.1 och 83.3 i EUF-fördraget).

⁽¹⁾ Säsom kan ha varit fallet när det gäller den europeiska arresteringsordern (se i detta avseende D. Rebut, *Droit pénal international*, Dalloz, coll. "Précis", 2012, nr 516, s. 311).

3.9 I egenskap av den institution som företräder det europeiska civila samhället fäster EESK uppmärksamheten på att gärningsmännen kan vara medborgare som ursprungligen handlat i god tro och utan att veta om det har fått förfalskade pengar och som måste göra sig av med dem. Med tanke på risken för oproportionerliga åtgärder mot dessa personer, som från att vara offer blir "brottslingar mot sin vilja", är det mycket viktigt att man utöver gärningen tar hänsyn till avsikten, vilket inte betonas tillräckligt i skälen i förslaget till direktiv.

3.10 EESK erkänner att graderingen av påföljderna i detta förslag i enlighet med det beslagtagna beloppet (i synnerhet i artikel 5.2) delvis gör det möjligt att beakta dessa situationer. Enligt kommitténs mening ändrar detta dock inte det faktum att förslaget till direktiv inte ger skydd mot risken för grova kränkningar av de individuella friheterna. Förslaget tycks inte ta hänsyn till mångfalden av rättsliga traditioner och rättssystem inom EU, i synnerhet de inkvisitoriska systemens särdrag, där de misstänkta, även vid ringa brott, kan kvarhållas av polisen under tämligen lång tid innan de ställs inför en domare.

4. Särskilda kommentarer

4.1 När det gäller bestämmelsen om ett minsta straff på sex månaders fängelse (artikel 5.4 i förslaget), som utgör den centrala åtgärden i förslaget för att lösa problemet med "forum

shopping", betvivlar EESK dess nytta, eftersom ett direktiv – som per definition riktar sig till lagstiftaren och inte till domaren – inte kan föreskriva att detta straff faktiskt utdöms. Här konstaterar kommittén med tillfredsställelse att man i motiveringen erinrar om principerna om att straffet måste individualiseras – en princip som fastslagits av Europeiska unionens domstol – och om domstolens fria bedömningsutrymme.

4.2 EESK vill också tillägga att fastställandet av ett minimistraff, även om det inte är obligatoriskt, strider mot vissa medlemsstaters rättsliga tradition, där det inte föreskrivs något minimistraff, utom när det är obligatoriskt att utdöma det.

4.3 Artikel 9 i förslaget bör ändras enligt följande: "För de grävsta förfalskningsbrott som avses i artiklarna 3–4 ska medlemsstaterna vidta de åtgärder som är nödvändiga för att säkerställa att effektiva utredningsverktyg, som de som används när det gäller organiserad brottslighet eller andra grova brott, är tillgängliga för de personer, enheter eller avdelningar som har ansvaret för utredning eller lagförande."

Bryssel den 23 maj 2013

*Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande*

Henri MALOSSE
